

34ste vergadering

Dinsdag 11 december 2001

Aanvang 14.00 uur

Voorzitter: Van Nieuwenhoven

Tegenwoordig zijn 146 leden, te weten:

Van den Akker, Albayrak, Apostolou, Van Ardenne-van der Hoeven, Arib, Atsma, Augusteijn-Esser, Bakker, Van Baalen, Balemans, Balkenende, Barth, Van Beek, Belinfante, Van den Berg, Biesheuvel, Blaauw, Van Blerck-Woerdman, Blok, Bolhuis, Van Bommel, Buijs, Bussemaker, Van de Camp, Cherribi, De Cloe, Cornielje, Cörüz, Crone, Depla, Van Dijke, Dijkma, Dijkstal, Dijsselbloem, Dittrich, Van den Doel, Duijkers, Duivesteijn, Eurlings, Feenstra, Geluk, Van Gent, Giskes, Gortzak, De Graaf, De Haan, Halsema, Hamer, Harrewijn, Van Heemst, Hermann, Herrebrugh, Hessing, Hillen, Hindriks, Van der Hoek, Hoekema, Van der Hoeven, Hofstra, Ten Hoopen, De Hoop Scheffer, Horn, Kamp, Kant, Karimi, Klein Molekamp, Van der Knaap, Koenders, Kortram, Kuijper, Lambrechts, Leers, Van Lente, Luchtenveld, Marijnissen, Th.A.M. Meijer, Melkert, Middel, Van Middelkoop, Molenaar, Mosterd, Nicolaï, Niederer, Van Nieuwenhoven, Noorman-den Uyl, Oplaat, Örgü, Oudkerk, Van Oven, Passtoors, De Pater-van der Meer, Pitstra, Poppe, Rabbae, Ravestein, Rehwinkel, Remak, Van 't Riet, Rietkerk, Rijpstra, Rosenmüller, Ross-van Dorp, Rouvoet, Santi, Scheltema-de Nie, Schoenmakers, Schreijer-Pierik, Slob, Smits, Snijder-Hazelhoff, Van Splunter, Spoelman, Van der Staaij, Van der Steenhoven, Stellingwerf, Stroeken, De Swart, Swildens-Rozendaal, Terpstra, Timmermans, Udo, Valk, Ter Veer, Te Veldhuis, Vendrik, Verbeet, Verbugt, Verburg, Verhagen, Visser-van Doorn, Van der Vlies, Van Vliet, M.B. Vos, O.P.G. Vos,

Voûte-Droste, De Vries, Waalkens, Van Walsem, Weekers, Weisglas, Van Wijmen, Wijn, Wilders, De Wit, Witteveen-Hevinga en Zijlstra,

en de heren K.G. de Vries, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Van Aartsen, minister van Buitenlandse Zaken, Korthals, minister van Justitie, Hermans, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Pronk, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, mevrouw Netelenbos, minister van Verkeer en Waterstaat, de heer Vermeend, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Kalsbeek, staatssecretaris van Justitie, mevrouw Adelmund, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de heer Van der Ploeg, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de heer Hoogervorst, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en mevrouw Verstand, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden Wagenaar en E. Meijer, wegens ziekte.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de

Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Ik geef het woord aan mevrouw Scheltema-de Nie tot het uitbrengen van verslag namens de commissie voor het Onderzoek van de Geloofs-brieven.

Mevrouw **Scheltema-de Nie**, voorzitter der commissie: Voorzitter. De commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbriefen heeft de stukken onderzocht die betrekking hebben op mevrouw G.A. Verbeet te Amsterdam. De commissie is eenparig tot de conclusie gekomen dat zij terecht benoemd is verklaard tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De commissie stelt u daarom voor, haar toe te laten als lid van de Kamer. Daartoe dient zij wel eerst de verklaringen en beloften af te leggen, zoals die zijn voorgescreven bij de Wet van 27 februari 1992, Staatsblad 120. De commissie verzoekt u tot slot om de Kamer voor te stellen, het volledige rapport in de Handelingen op te nemen.

De **voorzitter**: Ik dank namens de Kamer de commissie voor haar verslag en stel voor, dienovereenkomstig te besluiten.

Daartoe wordt besloten.

(Het rapport is opgenomen aan het eind van deze editie.)¹

De **voorzitter**: Mevrouw Verbeet is in het gebouw der Kamer aanwezig om de voorgescreven verklaringen en beloften af te leggen.

Ik verzoek de griffier, haar binnen te leiden.

Nadat mevrouw Verbeet door de griffier is binnengeleid, legt zij in handen van de voorzitter de bij de

Voorzitter

wet voorgeschreven verklaringen en beloften af.

De **voorzitter**: Ik wens u van harte geluk met het lidmaatschap van deze Kamer en verzoek u, de presentielijst te tekenen en in ons midden plaats te nemen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 136 van het Reglement van orde.

Vragen van het lid Ross-van Dorp aan de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over **het kabinetsbeleid inzake genetisch gemodificeerd voedsel**.

Mevrouw **Ross-van Dorp** (CDA): Voorzitter. Minister Pronk heeft vorige week uitspraken gedaan in de Kamer die hun vervolg hebben gekregen in de pers en tot onduidelijkheid hebben geleid over de eenheid van het kabinetsbeleid. Vrijdag was in de NRC te lezen dat minister Pronk ervan overtuigd is dat de consument niet kan beschikken over producten die 100% vrij zijn van genetisch gemodificeerde bestanddelen. Het zou absoluut niet te garanderen zijn dat voedsel GGO-vrij is vanwege bijvoorbeeld kruisbestuiving. Deze opvatting van de minister roept een aantal vragen bij de CDA-fractie op. Het gaat immers om een kerntaak van de overheid: het garanderen van veilig voedsel. De ongerustheid daarover is de laatste jaren alleen maar toegenomen. Het CDA wil zich dan ook niet neerleggen bij de stelling dat het niet mogelijk zou zijn een voedselketen die niet genetisch gemodificeerd is aan de burger aan te bieden.

Bepleit de minister in Europees verband namens het kabinet nog wel die keuzevrijheid voor de consument? Met andere woorden, moeten er op de schappen in de winkels producten liggen die gegarandeerd 100% vrij zijn van gemodificeerde bestanddelen? Of legt het kabinet zich neer bij de 1% "vervuiling" van producten? Wanneer iemand nu een product koopt dat het etiket "GGO-vrij" heeft, kan hij er dan volgens de minister niet echt zeker

van zijn dat dit ook klopt? Is het waar dat de minister er zelf niet meer in gelooft dat een GGO-vrije voedselketen te realiseren is? Wat betekent dat voor de inspanningen van de minister? Is niet mede namens dit kabinet door de commissie-Terlouw een maatschappelijk debat geëntameerd waarin die mogelijkheid de burger wel wordt voorgehouden? Hoe verhoudt zich dat dan tot deze stellingname van de minister? Hoe schat de minister de ontwikkelingen in andere Europese landen in? Moet de burger misschien straks behalve voor benzine ook voor veilig voedsel de grens over?

Minister **Pronk**: Voorzitter. Ik ben de geachte afgevaardigde dankbaar dat ik datgene wat ik vorige week zeer uitvoerig heb besproken in de vaste commissie voor VROM ter voorbereiding van de Europese Milieuraad, waar ik vanavond naartoe ga, nu plenair kan herhalen. Ik heb niet de indruk gehad dat er in de vergadering van de Kamercommissie, waar ik vragen heb beantwoord, enige onduidelijkheid is ontstaan over het kabinetsbeleid. Het schijnt tegenwoordig normaal te zijn om, zodra ik wat zeg, te veronderstellen dat het een afwijking is van het kabinetsbeleid. In de Kamercommissie zelf heb ik uitvoerig uiteengezet wat het kabinetsbeleid is. Ook de heer Van den Akker, die aanwezig was tijdens de desbetreffende vergadering, heb ik geen enkele wenkbrauw zien frosen terzake.

Bepleit ik nog steeds keuzevrijheid voor de consument? Ik wil herhalen wat ik vorige week in de Kamercommissie heb gezegd. Ik ben een groot voorstander van keuzevrijheid voor de consument, wanneer het de keuze betreft tussen genetisch gemodificeerde organismen die tot voedselproductie hebben geleid dan wel andere in een vrije keten. Zoals de Kamercommissie vorige week weer uit mijn mond heeft kunnen horen, heb ik dat uitonderhandeld in het Carthagenaproces, leidend tot het bio-safetyprotocol. Er is zeer veel energie in gestoken.

Ik ben nog steeds van mening, zoals ik vorige week heb uiteengezet, dat dit tot uitdrukking moet worden gebracht in etikettering die de traceerbaarheid van genetisch gemodificeerde dan wel vrije organismen volledig duidelijk moet

maken aan de consumenten. Ik heb eraan toegevoegd dat er ten gevolge van datgene wat op de agenda van de Europese Milieuraad morgen staat twee problemen zijn.

Het eerste probleem is de drempelwaarde van 1% die betrekking heeft op DNA dat in voedselgewassen terecht is gekomen door bijvoorbeeld bestuiving. De Nederlandse regering staat achter deze drempelwaarde, waarbij een zekere differentiatie naar beneden of naar boven denkbaar is; enkele andere landen nemen het daarmee wat minder nauw dan Nederland.

Het tweede probleem is de definitie van genetisch gemodificeerde organismen. Ik heb uiteengezet dat er drie processen zijn die tot genetische modificatie kunnen leiden. Ten eerste is dat het inbrengen van genetisch materiaal in het DNA dat buiten de cel is behandeld, de moderne genetische modificatie. Daarnaast is er de modificatie door middel van het samenvoegen van DNA van cellen van verschillende soorten, bekend als cellfusie. Ten derde gaat het om mutagenese, het ongericht aanbrengen van wijzigingen in het DNA. Dit laatste zijn traditionele processen van genetische modificatie die in de landbouw altijd hebben plaatsgevonden. Het probleem is dat de Europese Commissie genetisch gemodificeerde organismen definieert op basis van alle drie de processen. Als gevolg van deze definitie kun je binnen Europa nauwelijks nog spreken van "volledig GGO-vrij". Je kunt nog wel spreken van vergunningvrije en vergunningplichtige GGO's.

Dit alles heb ik vorige week al uiteengezet en daaraan heb ik na de vergadering niets meer toegevoegd. Er was toen ook geen enkel misverstand over, maar ik ben blij dat ik het nu nog eens plenair uiteen kan zetten.

Mevrouw **Ross-van Dorp** (CDA): Ik dank de minister voor zijn uiteenzetting, maar hij heeft niet op al mijn vragen geantwoord, wat mij natuurlijk buitengewoon spijt. De minister heeft wel aangegeven dat de regering een drempelwaarde van 1% accepteert. Dat betekent dus dat de zogenaamde GGO-vrije producten voor 1% niet GGO-vrij zijn; er kunnen bestanddelen in zitten die wel degelijk genetisch gemodificeerd zijn. Vindt de minister de benaming